

Читання

Дата: 19.05.23

Клас: 4 – Б

Предмет: *Літературне читання*

Вчитель: Лисенко О. Б.

Тема: *Читаю для себе. «Пригоди і захоплення твоїх ровесників». Дмитро Ткач «Федько - капітан» (продовження). Повторення. Життя і творчість Леоніда Глібова.*

Мета: удосконалювати навички виразного читання, вміння аналізувати текст, передбачати, вчити висловлювати свою думку, виділяти головне; розвивати мовлення, критичне мислення; виховувати в учнів старанність, активність, впевненість у собі.

Красивий, щедрий,
рідний край,
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься
Україна.

Вправа «Віднови» та поясни значення

Робота з прислів'ями

Дмитро Ткач

Не кожній дитині, на жаль, випадає щасливе, безхмарне дитинство. У Дмитра Ткача, твір якого сьогодні ми будемо читати, воно було безпритульним.

ДМИТРО ТКАЧ
(1912—1993)

Дмитро Васильович Ткач народився у 1912 році в селі Орлику Полтавської області. Певний час був безпритульним. Після поневірянь у 1924 році відшукав свого дядька Якова Ткача, директора Мачуського дитячого будинку. У селі Мачухи Дмитро Ткач навчався у школі. Тут хлопчиком написав оповідання про безпритульних, а друкуватися почав з 1930-х років.

Після закінчення семирічки працював на Дружківському металургійному заводі на Донбасі, був працівником заводської багатотиражки.

Під час Другої світової війни старшина Дмитро Ткач героїчно служив на бойовому кораблі «Шторм». Нагороджений орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня, орденом Червоної Зірки та медаллю «За відвагу».

Продовжував писати і на війні. Пізніше Дмитро Ткач працював у редакціях газет, учився в Криворізькому вчительському інституті, був заступником головного редактора журналу «Дніпро», головним редактором видавництва «Молодь», директором видавництва дитячої літератури «Веселка».

Писав для дітей. Можливо, хтось із мачушан читав у дитинстві його твори.

Зокрема, він написав і видав збірку оповідань і повість «Плем'я дужих» (1948), повісті «Небезпечна зона» (1958), «Чорне сальто» (1962), романи «Плем'я дужих» (1957), «Арена» (1960), збірку прози «Спокійне море» (1974) та інші. Дмитро Ткач помер у 1993 році.

Читання II частини оповідання Дмитра Ткача «Федько-капітан»

Федько зупинився перед столом директора. Розкуйовджений чуб. Ще з літа облуплений ніс. Під розстебнутою сорочкою попе рек грудей сині смужечки тільника. Підперезаний флотським поясом з мідною бляхою, на якій вибито якір, а в руках — капітанка з "крабом".

Поглядає на директора зухвало, з викликом.

Василь Петрович якийсь час оглядав його з ніг до голови, раптом запитав:

— А кашкет навіщо?

— Ви ж мене виганяти будете?..— чи то ствердив, чи спитав Федько.;— Отам і портфель з книжками у вас за дверима.

— Піди візьми портфель,— наказав директор. Федько вийшов за двері і повернувся з портфелем.

— Може, там ще "міні" є? — кивнув головою на портфель Василь Петрович і посміхнувся.

Силувано, коротко скривив губи в посмішці і Федько:

— Ні, більше немає.

А тепер сядь і розкажи мені, навіщо таку штуку втнув? Федько мовчав. Трудно вгадати, чи лагодився відповісти, чи думав щось своє, зовсім не зв'язане з запитанням директора.

— Ну, чого ж мовчиш? Одразу ж чесно і прямо зізнався, що гільза у дверях — твоя витівка. А тепер так само чесно й відверто скажи — навіщо? Мені просто-таки цікаво знати, бо я б такого не видумав... Ні, ти не з тих хлоп'ят, у яких все гладко. Куди там!.. Раніше ти серед уроку запускав паперового голуба, грав під партою в сірникову коробочку, на який бочок стане, як нігтем спіднизу ударити, знаю я цю гру, не секрет. Одного разу ти приніс якусь фуркалку. Весело було в класі. Як тільки вчителька починала говорити, твоя фуркалка починала фурчати... Потім ти приніс вужа в пазусі, і діти з вереском тікали від тебе в усі боки. І багато ще в твоїй самодіяльності художніх номерів числиться. А тепер ось уже й "міну" підклав... Навіщо?

Федько й далі мовчав.

Тоді я тобі скажу, Федько-капітан, чи як тебе називають. Капітан то ти капітан, а контрольної з літератури злякався. Думав: "Нароблю галасу "міною", відкладуть контрольну". Ось тобі і загадка, і розгадка. Так, Федько?

Хлопець не думав, що директор його легко розгадає, і якимось здивовано і довго дивився на Василя Петровича.

— Так... Але ж у мене, окрім літератури, з усіх чотири і п'ять. Хіба я погано вчусь?..

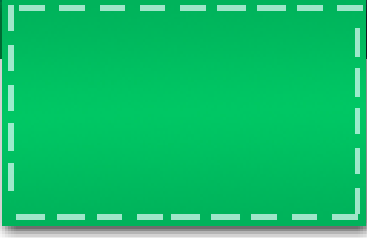
— Знаю. Ось тому й говорю з тобою, можна сказати, лагідно. Навіть порадитись хочу: що ж будемо робити далі? Чи знову чекати від тебе якоїсь витівки, чи, може, на оцій твоїй "міні" й поставимо крапку?

— Я буду кораблі будувати, як мій тато.

Директор добре знав, що батько у Федька — кораблебудівник. Та він сказав Федькові:

— Тобі ще рано. Ніхто тебе на роботу не візьме, доки не підростеш та не вивчишся.

— Та ні, я не на завод. У нашій майстерні кораблі будувати можна... Ну, макети, звісно... І креслити я вмію. А ви думаєте, чого у мене з математики круглі п'ятірки?

Директор трохи розгубився:

— Гм... Будуй кораблі... Подумаю, як тобі допомогти. Може, ще таких, як ти, шибеників знайдеш собі на підмогу... А тепер іди на уроки.

— Завтра з батьком прийти? — запитав Федько.

— Не треба,— сказав директор,— про все, що сталося, сам батькові розкажеш... А от перед Ганною Миколаївною вибачся. І перед всім класом.

Федько потемнів на лиці. Колючі стали очі.

— А ти ж як думав? — стежачи за ним, спитав директор.— Поговорили ми з тобою та оце й кінець? Ні, так не вийде. Зробив дурницю, май мужність не тільки мені, а всім пояснити що й до чого.

Федько кволо, ніби нехотя, звівся із стільця, підсунув під руку портфель, наповнений книжками та зошитами, і поплентав до дверей. Уже на порозі повернув голову, кинув тихо:

— До побачення.

— До побачення,— відповів директор,— зроби все, як ми з тобою домовились.

Сьогодні

Рухлива вправа для очей.

VIDEO

Уже хотів було постукати, попросити дозволу зайти, але хтось ніби смикнув його за руку. Лише послухав крізь двері голос учительки, потім швидко прошмигнув повз чергову і затупотів по східцях із школи...

Але й додому Федько не пішов.

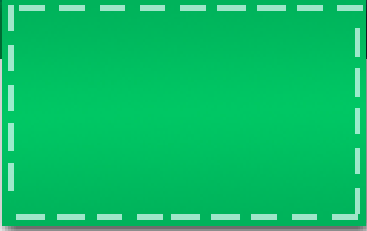
Довго блукав понад бухтою, потім знайшов затишне місце, далі від людського ока, сів на камінь, обхопив руками ноги і поклав голову на коліна.

Ще ніколи не відчував себе таким самотнім. Он заходять у бухту і виходять з бухти кораблі, снують, ніби з води мережку в'яжуть, катери. На кожному з них люди. Але їм зовсім байдуже до Федька. У кожного своє діло.

Там, у школі, лишилась учителька Ганна Миколаївна, Федько ще й зараз чує її голос. Лишились друзі, товариші. Вони називали його капітаном. І він пишався цим...

А тепер ніякий він для них не капітан. Бо нашкодив і втік. Не послухав директора, Василя Петровича, не пішов до класу, не вибачився. Втік і сидить ось самотній, нікому не потрібний...

Очі Федькові застилаються туманом сліз. Ні, він не плаче. Просто так...

І несподівано пролунав голос:

— Чого сидиш тут, моряк? Де ж твій корабель?

Федько сахнувся, звів голову. Перед ним був таки справжній матрос — широкоплечий, грудастий, засмаглий на сонці та на вітрах.

Федько розгубився, не знав, що відповісти.

— На бухту дивлюсь...

— Бачу, що на бухту, а не на слона в цирку, — він був ще й веселий та голосом тугий, сильний. — А хіба у тебе в школі канікули?.. Так вроді ж — ні. А чого ж ти не в школі?

— Раніше відпустили... — непевно сказав Федько.^[SEP] Матрос весело й хитрувато скосив на нього очі:

— Щось ти плутаєш, братику. Ану, давай, викладай усе, як матрос матросові.

І Федько не вистояв перед цим гарним, сильним моряком. Розказав. Матрос довго мовчав, теж дивився на бухту. Далі озвався:

— Да-а-а, погані твої діла, браток... Виходить так, що школа, друзі, батьки — це для тебе ніщо.

- Аби ти був та по-своєму жив... А директор у тебе, видать, гарний чоловік. Ти диви: і поговорив по-культурному з тобою, і вибачитись порадив та батькам розповісти... Дуже м'який чоловік. А я тебе, коли б був твоїм директором чи батьком, у канатний ящик на дві доби посадив би!. Ех ти, капітанський кашкет носиш, а ще й до матроса не доріс... От що, братику. Гайда додому і все розкажи. А завтра в школу. Без школи гарним моряком не станеш. А потім уже й про капітана подумаєш... Ну, давай, правильно держи руля, бо я — людина серйозна.

* * *

Зараз Федя Ковтун, колишній Федько-капітан, уже вступив до морського училища. Але він не забуває й ніколи не забуде, як його ставили на тверді ноги знайомі й незнайомі люди.

Аналіз II частини оповідання за питаннями з елементами вибіркового читання

- Ким мріяв стати Федько? Доведи це словами з тексту.
- З яким предметом у хлопця були проблеми?
- Прочитай, як Федько намагався раніше зривати уроки?
- Ким був батько Федька?
- Прочитай, що наказав директор школи зробити хлопцеві?
- Чи послухався Федько директора школи? Чому?
- Як себе відчував хлопець після цього?
- Кого зустрів хлопчина на березі моря?
- Як ви зрозуміли вислів «ніколи на забуде Федько – капітан, як його ставили на тверді ноги знайомі й незнайомі люди»?

Складання плану до оповідання та підготовка до стислого переказу

- Прочитай ще раз II частину оповідання вголос.
- Склади план. Підготуйся до стислого переказу.

Пам'ятай, під час стислого переказу діалог персонажів заміни реченнями:

Федько розповів про....

Хлопець зізнався, що....

Директор наказав Федькові....

Директор повідомив про...

Вчителька покликала на допомогу...

Ганна Миколаївна скаржилася на...

- Сьогодні я прочитав (ла) про...
- Було цікаво дізнатися...
- Було складно...
- Я зрозумів(ла), що...
- Тепер я зможу...
- Я навчився(лася)...
- У мене вийшло...
- Я зміг (змогла)...

Прочитай II частину
оповідання
«Федько-капітан», зроби
аудіозапис уривка, який тобі
найбільше сподобався. (1хв.)
2. Склади план оповідання,
підготуй стислий переказ.

Роботи надсилайте на Human або на
ел. пошту **lenusya.lysenko@gmail.com**

Оповідання можна прочитати за посиланням:

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=24108>